

UNITÁRIUS ÉLET

XVI ÉVFOLYAM, 2. SZÁM

1962. APR.—JÜN. HÓ

A manchesteri vigilia

Aznap délben, amikor hírüladták, hogy az Amerikai Egyesült Államok ismét felújítja a nukleáris kísérleteket a Karácsony-szigeteken, a Manchesteri Unitárius Békebizottság öt tagja a város főterén, a Szt. Péter téren levő hősi emlékműnél 24 órás imaórséget kezdett, hogy így fejezze ki az Unitárius Békebizottságok tiltakozását a nukleáris kísérletek felújítása ellen. A hősi emlékmű mellé állított hatalmas táblán felirattal hozták tudomására a járókelőknek, hogy 24 órás imádkozással könyörögnek a békéért és tiltakoznak az egész emberiségre káros kísérletek ellen. Egyben felszólították a járókelőket, hogy ha csak pár percre is, csatlakozzanak és vegyenek részt a nyilvános tiltakozáson. A 24 óra alatt nem volt egyetlen perc, melyben legalább tízen ne lettek volna az imádkozó vigilián, de általában alig akadt olyan ember a hatalmas forgalmú téren, aki néhány pillanatig meg ne állt volna, hogy magabaszállva, egy-egy csöndes fohással maga is hozzá kapcsolódjék a békéért imádkozó és a világ veszedelmét jelentő kísérleti robbantások elleni tiltakozáshoz. Urmston, Buxton, Gee Cross és Stockport unitáriusai nagy számban vettek részt a vigilián, melyhez az esti órákban tömegesen csatlakoztak a manchesteri Quaker egyházak hívei és egy róm. kath. hívó végig imádkozott egész éjszakán át a vigilia unitárius tagjaival együtt. A napilapok az első oldalaikon számoltak be az eseményről és több lap fényképet is közölt az imaórségről.

Húsvétkor Aldermastonból Londonba tartó zarándoklaton, mellyel szintén a nukleáris kísérletek felújítása ellen tiltakoztak — soha eddig nem tapasztalt nagy számban vettek részt az Unitárius Békebizottságok. Közülük öten végig gyalogolták az egész távolságot, de általában 29 volt az a legkisebb szám, mellyel az unitáriusok részt vettek az országos jellegű mozgalomban. Különösen Manchester, Sheffield, Chesterfield, Buxton, Ipswich, Malvern, Dover, Bristol, Oxford, Newcastle és London unitárius eklézsiái jártak elől jó példával, tömeges részvételükkel. Örömmel és jólesően olvastam a fenti eseményekről való közleményeket s önkéntelenül is arra gondoltam, hogy mindaddig, amíg az utolsó darabját is meg nem semmisítik a nukleáris fegyvereknek, szakadatlan tiltakozás kell legyen egész életünk, minden cselekedetünk egy-egy öntudatos kiállás és tiltakozás az emberiség sorsával való kegyetlen játék ellen s egyetlen vigilia mindnyájunk imádsága és munkája mindaddig, amíg az általános leszerelés az utolsó fegyvert is ki nem veszi az ember kezéből, melyet gyilkolásra szántak bűnös szándékok. Az életnél nincs szentebb semmi az egész világon s ezért az életért folytatott harc a legszentebb az összes küzdelmek között, melyben résztvenni emberi hivatásunk feltétlen parancsa, egyedüli igaz fokmérője emberségünknek.

Pethő István

Leszerelési és békevilágkongresszus Moszkvában

Ez év július 9-én ül össze a világ békeszerető százmillióinak képviselőiben a moszkvai leszerelési és békevilágkongresszus. Olyan kérdéseket vitatnak meg, mint például az értelmiség szerepe és feladata a békeharcban, a leszerelési törekvések realitása, illetve a leszerelés világ-gazdasági hatása a népjólét emelése, valamint a gazdaságilag gyengén fejlett országok jövője szempontjából. A feldolgozott témák anyagát az Országos Béketanács kellő időben ki fogja adni — huszonöt ezer példányban. — A küszöbönálló világkonferencia sorompóba állította a magyar tudományos élet kiválóságait is, akik felyhívással fordultak a világ tudósaihoz. „Megtisztelő feladatunknak tartjuk, hogy magunk is hozzájáruljunk az emberiség háboruellenes összefogásához. Hatalmas a tudósok felelőssége; felelősek azért, hogy az emberi tudományt az ember javára és ne kárára használják fel. Hívjuk és kérjük a föld minden országának tudósait, tudományos kutatóit, tartsanak velünk a béke megteremtésének útjain. Követeljük az általános, teljes és ellenőrzött leszerelést. Békét a világnak!” — hangzik többek között a magyar tudósok békekiáltványa.

A világ unitárius közvéleménye is nagy várakozással tekint a moszkvai békevilágkongresszus elé, a maga részéről is őszinte lélekkel támogatván annak célkitűzéseit. Ezt tették legutóbb az angol unitáriusok is, akiknek körében a békemozgalom egyre szélesebb kereteket ölt, az atomfegyverkezés kérdésében erőteljesen hallatván tiltakozó szavukat.

Mi magyar unitáriusok abban a helyzetben vagyunk, hogy hazánk dolgozó népével együtt állunk alkotó békénk megvédésének szolgálatába. Általános és teljes leszerelést akarunk mi is, miként a világ népeinek nagy többsége. Imádságunk és tevékenységünk szelleme nem fér össze a háború pusztító szellemével. Sok sikert kívánunk a békevilágkongresszus munkájához.

Péterfy Dénes

Péterfy Dénes Nagyajtán, abban a háromszéki gyönyörű, szép, s számunkra unitáriusoknak feledhetetlenül sokat nyújtó községben; Erdővidék lankás ölében, született, 1851. augusztus 30-án, amely községből származtak ki az Ajtaiak, Darkók, Ferencek, Ferencziek, Kovácsok, Kozmák, Költők, Krizák, Nyirediek és még annyi sok más kiváló unitárius család. Édesapja a határőrvidéki székely huszárezred kapitánya, édesanyja a középajtai, ugyancsak régi székely nemes Szabó családból származik. Elmondhatja tehát ő is, amit nagynevű költőpüspökünk mond meghatóan szép versében:

„Erdővidék az én hazám,
Katonának szült az anyám,
Zöld erdő zúgásán,
Vadgalamb szólásán
Nevelt fel jó apám.”

Péterfy Dénesből azonban nem lett katona. Azaz: az egyház, a vallás és tudomány katonája lett, éppúgy, mint költő elődje. Elemi iskolái elvégzése után 1861-ben a kolozsvári unitárius kollégiumba kerül. Eddig egyetlen számbajöhető életrajzírója, volt tanítványa és hűséges tisztelője: Gál Kelemen, e kor nagy eseményei közül az abszolútizmus nyomása mellett Kriza Vadrózsáinak megjelenését (1863) és a tantervben a természettan—vegytan lényegesebb szerepét, kötelező intenzívebb tanítását tartja fontosnak megemlíteni.

Péterfy lelkületére valóban maradandó hatással vannak ezek az események. Az abszolútizmus nyomása és körülbelül éppen ebben az időben kezdődő feloldódása éppúgy, mint Kriza Vadrózsáinak népi-nemzeti általános művelődési varázsa s a természettan és vegytan szorgalmasabb tanulása. Ez utóbbi, a minden tudományok tudományának legalapvetőbb igazságait, a legpozitívabb természeti igazságokat szolgáltató természettan és vegytan sajátosságainak aprólékos megismerései, az élet rejtett titkainak bár csak részben való felfedése döntő tényezőkké válnak életében. Amint látni fogjuk, nemcsak Péterfy diákkorára, hanem egész gyakorlati lelkészi és válásbölcsölői tudományos pályafutására rányomják bélyegüket; Péterfy így ír erről „Emlékek” című önéletrajzában (K. M. 1926.) „A klasszikus nyelvek, a számok tudománya és a történelem mellett már megkezdtek bővebben tanítani a természetant és vegytant. Szívesen tanultam a régi görögök és latinok nyelvét — később németül, franciául is megtanultam, de nem kisebb készséggel a természettudományokat, melyek arról tanítottak, ami engem annyira vonzott.”

A teológia elvégzése után 1873-ban köztanító, majd kolozsvári segédpap. 1874-ben az egyházi főhatóság Londonba küldi a Manchesteri College-ba ösztöndíjas növendéknek, ahonnan Strassbourgon, Párizson, Münchenen és Bécsen át jön vissza, 1876 júliusában.

A székely ifjú elé egészen új világ tárta ki kapuit. Angliában, Franciaországban, Németországban, mindenhol hatalmas hullámokat verő szellemi forrongás fogadja. Angliában a vallásos haladás szabadelvű eszméi hódítanak, Franciaországban III. Napóleon császárságának bukása után új politikai és társadalmi erkölcsök létrejöttétől várja megújulását a francia nép. Németországban a természettudomány eddig legnagyobb forradalma: a darwinizmus és az azt kísérő szenvedélyes harcok tarajozzák, verik a hullámokat ég felé.

Kriza halála után Ferencz József kolozsvári lelkipásztor és teológiai tanár püspökké választásával Péterfy 1876-ban előbb kolozsvári másodlelkész, majd elsőpap, gimnáziumi hitoktató és filozófiai tanár, majd teológiai tanár lesz. Lelkészi szolgálata mellett mindjárt alkalma nyílik leghőbb vágya teljesítésére: a tudomány szolgálatára is. Dávid Ferenc, majd Szent-

ábrahám Mihály óta még nem volt egyházunkban olyan személyiség, akit a vallás, egyház és tudomány közös szolgálata annyira magához kapcsolt, megejtett, rabjává tett volna, mint Péterfyt. Egész egyéniségét, teljes lelki és szellemi felkészültségét még nagy elődeinél is elbűvölőbb varázslat alá vonta a vallás, egyház és tudomány elválaszthatatlannak tartott összhangja s azok erőszakos szétválasztását most újfent egységbe akarja kovácsolni, s legfőbb céljául tűzi maga elé azt, s a legszélesebb körű közvélemény tudatába juttatni. Egy gondolat uralkodott rajta, mondja egybehangozóan róla Vári Albert és Borbély István is; a vallás és tudomány közti összhang. „S ahogy ezt teszi: fenséges komolyság, szilárd keresztény hit és mindig választékos írásművészet jellemzi” állapítja meg Gál és Vári mellett másik hűséges famulusa, Borbély István (K. M. 1926.).

Ferencz József püspök, aki eddig a „Keresztény Magvető” című egyházi folyóirat szerkesztője is volt, s az alapító Kriza és Nagy Lajos után Buzogány Aronnal, Kovács Jánossal és Simén Domokossal a folyóirat második korszakát tölti be szerkesztői ténykedésével, püspökké választásával lemond szerkesztői tisztéről s helyette Péterfyt kap megbízást erre a munkakörre is. Péterfy a lapot újabb területnek tekinti és pedig igen jelentős és fontos területnek vallásos és tudományos munkája szolgálatában. Ebben a munkakörben s ezen a területen kezdi tehát első újító munkáját. Egy folyóirat azonban csak szócső, az eszme megjelenési helye, nem maga az eszme. Bár ebben az esetben eleve tudjuk, hogy a Keresztény Magvető az unitárius szellem eszmeiségét jelenti, mégis joggal lehet kérdezni, hogy ennek a szellemnek már ismert jegyein kívül még micsoda eszmék emelhetők magasabb rangra, tehették jellegzetesebbé, újszerűbb, érdeklődést keltőbbé ezt a már elég régi folyóiratot? Hamar elárulhatjuk. Az unitárius szellemiséget alkotó régi eszmeiség mellett Péterfy Angliából, Párizsból, Németországból hozott új eszméi. Elsősorban a vallásos haladás szabadelvű tanai, amiket Londonban, a Manchester College-ben ivott lelke mélyére. Azután a legújabb természettudományi felfogásnak, a darwinizmusnak, s annak a vallással való viszonya, ennek a viszonyoknak a vizsgálata, amit a németországi viharzások váltottak ki belőle. A „Keresztény Magvető” értékes szerkesztői szolgálata mellett én ezt tartom legkiemelkedőbb cselekedetének. Ez minden munkájának tengelye. Ez keltett legnagyobb érdeklődést és provokált rengeteg vitát nemcsak saját egyházában, de azon kívül is. Ez a kérdés az egész világ tudományos életét izgalomba hozta, természetes, hogy Magyarországon s a magyar unitárius egyházban is széleskörű érdeklődést váltott ki. A darwini, majdnem materialisztikus, elveket összefüggésbe hozni a vallás tanaival, tisztára forradalmi tett. A fiatal unitárius pap vállalta ezt a forradalmiságot, nem félt beszélni e kérdésről, s a Keresztény Magvetőben több cikket írt róla. A darwinizmus ismertetése mellett kifejti cikkeiben a darwinizmus célját, annak a vallással és az Isten eszméjével való kapcsolatát. Elégé sajnálatos, hogy önálló kötetet nem jelentetett meg e kérdésről. Mert e kérdés felvetése nem csupán az önmaga problémakörén belül jelentős, hanem a hit és értelem, a vallás és tudomány kapcsolatában is, s külön jelentősége van a természeti tudományok igazságait eddig is valló vallásunk jövő fejlődésében, Péterfy kérdésfelvetése és értelmezése egyenesen próbaköve e fejlődési útvonalnak. Az őt jellemző higgadtsággal e fejlődési kérdés komplexumot, tárgyilagos érvekkel támasztja alá megállapításait, s nyugodt ítélete nemcsak egyházunkon belül fegyverezte le hatalmát ellenfeleit, de a próbát sikeresen kiállva, megdönthetetlen alapelvévé tette az unitárius hitbeli haladásnak.

S. Nagy László

Az unitárius szabadelvűségről

1962. április 15-én a rádióban egy rövid elmélkedést tartottam, melynek keretében kissé részletesebben kitértem az ősi unitárius hittételre, miszerint mi a húsvéti evangéliumból a lélek halhatatlanságát hangsúlyozzuk és meg vagyunk győződve, hogy az emberi test halandó. Elmondtam, hogy milyen lelkesítő és felemelő az a tudat, hogy a Szellem, a Gondolat, az Eszme nincs alávetve az idő és a tér korlátainak, s hogy évszázadok óta halott emberek lelkesége ma is élhet, tevékenykedhet követőinek táborában. Röviden vázoltam, hogy Jézus — meggyőződésünk szerint — ma is mellettünk áll áhítatos percekben, ha gyönyörű imádságát, a Miatyánkot imádkozzuk és szinte köreinkben érezzük őt magát, mikor az Úrvacsora kelyhét kezünkbe vesszük. Természetesen lélekleben és gondolkodásmódjában tudjuk őt magunkénak, ma. Egyetlen mondattal utaltam arra, hogy az unitárius felfogás szerint Jézusnak teste épp úgy az enyészeté lett, mint minden más halandóé — hiszen ez a test sorsa —, de ez mit sem von le lelkesége hatékonyságából, gondolatai, eszméi, tanításai elevenségéből. Ő így halhatatlan, mint emberi történelmünk többi nagyjai.

Ennek a rádiós beszédnek hatására hetekig áramlott a levelek sora mindenünnen, ahol értik a magyar beszédet az ország határain belül és kívül. A levélírók tucatja lelkesen azonosítja magát ezzel az unitárius felfogással és örömmel veszi tudomásul, hogy az ortodox vallásos felfogás mellett ilyen modern megfogalmazását is hallhatják az emberi test és lélek halál utáni sorsának.

Elgondolkodtató, hogy egy szerény igényű egyházi beszéd miképpen kelthet ilyen aránytalanul nagy visszhangot. Bennem feltétlenül önkritikát vált ki a tömegmegnyilatkozásnak ezen áradata. Bizonyos enyhe vád ébred szívemben — nem napjaink ígéretétől iránt —, hanem múltbeli mulasztásainkkal kapcsolatban. Úgy érzem, nagy hibát követett el az az Egyház, mely Erdélyben négyszáz éve, hogy törvényesített felekezet, s itt hazánkban is több mint száz éve alkotmányosan elismert, törvényes előjogokkal felruházott közösség.

Ki a hibás azért, hogy nézeteink, hitelveink nem mentek át eléggé a köztudatba? Miért hat ilyen meglepetésszerűen most, négyszáz év után, az, hogy mi szervezett, megfogalmazott hitvallást gyakorolunk olyan kérdésekben, melyek az egész világ haladó gondolkodású embereinek sajátjai? Mi nagyon régóta emlegetjük az unitarizmusról azt, hogy az a „jövő vallása”. Mi az oka, hogy mindmáig nem lettünk a „ma vallása”?

Megítélésem szerint nem hangsúlyoztuk eléggé, hit-tani kérdésekben, a negatívumokat. Sokszor érte ugyan vád a vallásunkat, hogy minket arról lehet megismerni, mit nem hiszünk, (a csodákat, a szeplőtelen fogantatást vagy a mennybemenetelt), — s hogy kevésbé hangsúlyoztuk azt, hogy mit hiszünk.

Visszautasítom e vádat. Igenis hangoztatnunk kell — jobban az eddigieknél —, hogy mi az, az ortodox keresztény tanokból, melyekkel nem azonosítjuk magunkat. Mi az, mi ellenkezik a modern ember értelmi meggyőződésével — s így a mi unitárius hitünkkel.

Valljuk be — szabadelvűségünk eddigelé nem adott nekünk annyi lelki szabadságot, hogy kendőzés nélkül határozzunk meg olyan fontos hittételt, mint például a „halhatatlanság”. Mi mostanáig — és még ma is

sokan — a régi dogmákat „modernizáltuk” vagy „ész-szerűsítettük”. Nem hiszünk ugyan a szentháromságban, de azért problémát okoz lelkeszeinknek, a keresztelesek alkalmával, hogy miképpen kerüljük ki, vagy élet véve dolgozzák bele az Atyát, a Fiút és a Szentlelket, kereszteleési formuláikba. Sok dogmai tétellel állunk még így. Úgy érzem szabadelvűségünk nem eléggé forradalmi és nem eléggé precízen fogalmazott. Ki a hibás ezért? Mert ez hiba! Ha nem feledtünk volna meg erről, négyszáz éven át, ma nem lenne olyan „fehér holló” az unitárius vallás, egy ilyen kis nép körében és gondolatvilágában, mint a magyarság. Nem azt akarom ezzel mondani, hogy lehetne ma mindenki unitárius —, de sokkal több szabadelvű híve lenne a magyar nyelvű kereszténységnek, mint amennyi van. Tudjuk, hogy közben volt, sajnos, dézsi complanationk is —, de miért kísért még mindig annak szelleme és terhe? Miért nem tud felszabadulni bár ma — mikor módunk van rá —, a vallásos szellem a dogmák béklyóiból?

Említett beszéd kapcsán a sok levél között volt egyetlen egy, amellyel külön kell foglalkoznunk. Ennek írója nem azonosítja magát a halhatatlanság általam kifejtett megfogalmazásával. De nem ezért említem. Az természetes, hogy nem egyformán gondolkodunk és vélekedünk ilyen kérdésekről. Én tisztelem mindenkinek a külön meggyőződését is; a levélíróét is — még ha az ellentétes is az enyémmel. Azt tartom figyelemreméltónak, hogy az illető (ki nevét nem merte vagy nem akarta levele alá írni), nem tiszteli az én meggyőződésemét. Ő megbotráncozva rójjá fel nekem, hogy hangot merek adni az ortodox dogmákkal szemben az én szabadelvű nézetemnek. Szinte önmagából kikelve utasít rendre és utalja templomaink szeparáltságába az unitarizmust és el akar tiltani a nyilvánosságtól. Figyelmeztet, hogy keressem a közös, együtthangzó témákat a rádiós szerepléseinkben s óva int, hogy ilyen renitens, disszonáns hangokkal megosszuk a keresztény egységet.

Hát ez meglepő. Meglepő az a hangnem, melyet a névtelen levélíró használ. Megdöbbenő az a tónus, mellyel — ma, a huszadik század második felében — ez a Valaki velünk szemben fellépni merészel. Hát a dézsi egyezés, az inkvizíció vagy az eretneküldözések korában élünk? Feljogosítva érezheti-e magát bárki arra, hogy minket hitbeli dolgokban kioktasson és terrorizáljon? Dávid Ferenc négyszáz éve azért halt meg, mert meggyőződése volt, hogy „...a hit Isten ajándéka és hitéért senkit nem lehet üldözni...”. Majd félévezred telt el azóta és még mindig vannak olyanok (hiszem, hogy kevesen), kik vallásos véleményüket diktálni akarják másnak is. Szinte hihetetlen ez, — de íme írásban van, e szomorú tény. Ez ellen tiltakozunk a nyilvánosság előtt.

Ha nekem nem tetszik valamelyik műsor a rádióban, elzárom azt, vagy elfordítom annak gombját és más műsort keresek —, de eszembe se jutna soha, hogy valakinek becsületes meggyőződését, az erőszak hangjával és fegyverével, ajkára fagyasszam. Ugyanezt a tiszteletet és máltányosságot magammal szemben is elvárom.

1568-ban mi unitáriusok szövegeztük meg a lelkiismereti szabadság jogát — és ma is ragaszkodunk ahhoz. Ezt követeli egyháztörténeti tekintélyünk és egyéni szabadelvűségünk.

Bajor János

A munka nemzetközi ünnepén, május elsején, vált köztudomásúvá, hogy a Nemzetközi Lenin Békedíj Bizottság április 19-i és 20-i ülésén döntött az 1961. évi díjak odaítéléséről. A béke megőrzéséért és megszilárdításáért folytatott harcban szerzett kimagasló érdemeiért — a béke több más nemzetközileg elismert harcosai között — Dobi István, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanács elnöke is részesült ebben a magas kitüntetésben. Dobi István, a vezető államférfi, ezt a nagy kitüntetést, szerény magatartással, a magyar népre hárította át. Ennek a felfogásnak adott hangot a Minisztertanács elnöke is, mikor örömmel állapította meg, hogy ezzel a kitüntetéssel a szocializmus útjára tért dolgozó falusi nép, és egész népünk, erőfeszítéseit is elismerték.

Az ünnepi könyvhét alkalmából láttak napvilágot Dobi Istvánnak „Vallomás és történelem” című emlékiratai. Ez a könyv nemcsak egy emberi élet munkáját, életét és küzdelmeit vetíti elénk, hanem egyben az egyéni élet keretei fölé nőtt közösségi erőfeszítések arányait is magára ölti és megtestesíti. Dobi István a hajdani társadalmi rétegződés mélységeiből tört fel és jutott el a kollektívumért felelős államférfi életének jelentős magaslatára. Ipaí, illetve mezőgazdasági munkásból vált a magyar dolgozók államának első számú felelős munkásává, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának elnökévé. A magyar unitáriusok egész közössége, melynek a lelkiismereti szabadság szellemében fogant négy évszázados küzdelmes múltja folyamán a haladáellenes, békebonító, reakciós erők részéről olyan sok megpróbáltatásban és hátravetetésben volt része, — tisztelettel köszönti Dobi Istvánban, az Elnöki Tanács elnökének személyében az emberi szabadságjogok, a béke és a haladás, nemzetközi elismeréssel kitüntetett, bátor harcosát.

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa Kádár Jánosnak, a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány elnökének — 50. születésnapja alkalmából többek között a szocialista Magyarország építésében szerzett kimagasló érdemei elismeréséül „A Szocialista Munka Hőse” címet és a vele járó „Magyar Népköztársaság Erdemrendje” kitüntetést adományozta.

„Ez a kitüntetés annak az áldozatos munkának és harcnak elismerése — mondotta többek között a kitüntetés átnyújtásakor Dobi István, az Elnöki Tanács elnöke —, amit egész életében a munkásosztály, a dolgozó nép, a magyar nemzet felemelkedéséért folytatott. Tudsz emberséges lenni, mert igaz ember vagy. Tudsz kemény lenni, ha kell, mert lelkesedsz a nép ügyéért, mert szereted a dolgozó embereket, szereted szocialista hazánkat.”

E találó szavaknál hívebben alig lehetne visszatükrözni egy emberi élet sajátos értékeit. Mi magyar unitáriusok is örömmel csatlakozunk a köszöntők széles táborához és további felelősségteljes munkájához tartós egészséget és sok sikert kívánunk kormányunk kitüntetett elnökének.

A Béke Világtanács az idei esztendő megemlékezései közé sorolta a Dickens évfordulót is. Lapunk múlt számában már megemlékeztünk a nagy angol író irodalmi munkásságáról.

Dickens, amint ezt R. V. Holt, egykori oxfordi professzor nagy munkájában megállapította, életének egyik szakaszában unitárius volt. (R. V. Holt: The Unitarian Contribution to Social Progress in England, London, 1938, 26. 1.) Dickens amerikai útja során ismerte meg az amerikai unitáriusok akkori szellemi vezetőit. Köztük volt Channing, a prédikátor, Emerson, a filozófus és Longfellow, az ismert költő. Longfellow és Dickens barátsága egy életre megkötődött ez alkalommal.

Amerikai útjáról hazatérve Dickens éppen Channing halála évében, 1842-ben lép be a londoni, Little Portland utcai unitárius gyülekezet tagjai közé. Rendszeres hallgatója a gyülekezet városzerte ismert papjának, Edward Tagart-nak. Dickens Tagart gyülekezetével való kapcsolata idején írta és adta ki regényei közül a két legjellegzetesebbet: a Karácsonyi ének-et (Christmas Carol) és a Nehéz idők-et (Hard Times). A Dickens és Tagart család között melegbarátság szálai szövődtek. Amikor Dickensék a svájci Genfben laktak hosszabb ideig, meghívásukra Tagarték náluk töltötték nyári szabadságukat. Dickensnek a londoni Little Portland utcai unitárius gyülekezettel való kapcsolata és így unitárius egyházi tagsága is annak következtében szűnt meg, hogy elköltözött ennek a gyülekezetnek a környékéről. Barátsága azonban Tagart unitárius lelkéssel továbbra is fenn maradt. Utoljára Tagartnak erdélyi utazása előtt találkoztak.

Tagart lelkész, az angol unitáriusok központjának felkérésére 1858-ban elindult az erdélyi unitáriusok meglátogatására. Utja során sok érdekes tapasztalatot szerzett. Az angol és a magyar unitáriusok közti létrejött egyházi kapcsolatok egyik alapvető munkása éppen Tagart volt. Ő javasolta, hogy az angol unitáriusok teológiai fakultásai alapítsanak ösztöndíjat a magyar unitárius lelkészek továbbképzésére. Az első ösztöndíjas magyar lelkész, Simén Domokos, 1860 őszén kezdte meg angliai továbbtanulását. Tagart azonban nem érte meg útja gyümölcsének beérését. Kolozsvárról hazatérőben, a belgiumi Brüsszelben, váratlanul elhunyt. Utjára elkísérte volt Luci nevű leánya is, aki hosszú élete folyamán még többször ellátogatott a magyar unitáriusokhoz.

Az angol unitárius történeti társulat Transaction címen kiadott 1944. évi évkönyvében J. M. Conell: Dickens' Unitarian Minister című tanulmánya értékeli Tagart munkáját és írta meg Dickenssel való kapcsolatát.

Dickens a maga írói eszközeivel támogatta a korabeli elmaradt társadalmi viszonyokat bíráló és azokon javítani akaró személyiségek törekvéseit. Így élesen állást foglalt London keleti negyedének rossz lakásvizonyai ellen. S. Smith ilyen irányú mozgalmát támogatva írta: „Mélyen megrázott a nekem megküldött kék könyvének adatanyaga. Arra gondolok, hogy pamflettel kellene írnom „Felhívás az angol néphez, a szegény ember gyermeke nevében” címen”. Támogatta a szintén unitárius Fielden János parlamenti képviselőnek a gyári munkát szabályozni célzó javaslatát is.

Dickens azok közül való, aki a jelenben is a jövődönék dolgozott.

Ferencz József

A munka nemzetközi ünnepén, május elsején, vált köztudomásúvá, hogy a Nemzetközi Lenin Békedíj Bizottság április 19-i és 20-i ülésén döntött az 1961. évi díjak odaítéléséről. A béke megőrzéséért és megszilárdításáért folytatott harcban szerzett kimagasló érdemeiért — a béke több más nemzetközileg elismert harcosai között — Dobi István, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanács elnöke is részesült ebben a magas kitüntetésben. Dobi István, a vezető államférfi, ezt a nagy kitüntetést, szerény magatartással, a magyar népre hárította át. Ennek a felfogásnak adott hangot a Minisztertanács elnöke is, mikor örömmel állapította meg, hogy ezzel a kitüntetéssel a szocializmus útjára tért dolgozó falusi nép, és egész népünk, erőfeszítéseit is elismerték.

*

Az ünnepi könyvhét alkalmából láttak napvilágot Dobi Istvánnak „Vallomás és történelem” című emlékiratai. Ez a könyv nemcsak egy emberi élet munkáját, életét és küzdelmeit vetíti elénk, hanem egyben az egyéni élet keretei fölé nőtt közösségi erőfeszítések arányait is magára ölti és megtestesíti. Dobi István a hajdani társadalmi rétegződés mélységeiből tört fel és jutott el a kollektívumért felelős államférfi életének jelentős magaslatára. Ipari, illetve mezőgazdasági munkásból vált a magyar dolgozók államának első számú felelős munkásává, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának elnökévé. A magyar unitáriusok egész közössége, melynek a lelkiismereti szabadság szellemében fogant négy évszázados küzdelmes múltja folyamán a haladásellenes, békebontó, reakciós erők részéről olyan sok megpróbáltatásban és hátravetetésben volt része, — tisztelettel köszönti Dobi Istvánban, az Elnöki Tanács elnökének személyében az emberi szabadságjogok, a béke és a haladás, nemzetközi elismeréssel kitüntetett, bátor harcosát.

*

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa Kádár Jánosnak, a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány elnökének — 50. születésnapja alkalmából többek között a szocialista Magyarország építésében szerzett kimagasló érdemei elismeréséül „A Szocialista Munka Hőse” címet és a vele járó „Magyar Népköztársaság Erdemrendje” kitüntetést adományozta.

„Ez a kitüntetés annak az áldozatos munkának és harcnak elismerése — mondotta többek között a kitüntetés átnyújtásakor Dobi István, az Elnöki Tanács elnöke —, amit egész életében a munkásosztály, a dolgozó nép, a magyar nemzet felemelkedéséért folytattál. Tudsz emberséges lenni, mert igaz ember vagy. Tudsz kemény lenni, ha kell, mert lelkesedsz a nép ügyéért, mert szereted a dolgozó embereket, szereted szocialista hazánkat.”

E találó szavaknál hívebben alig lehetne visszatükrözni egy emberi élet sajátos értékeit. Mi magyar unitáriusok is örömmel csatlakozunk a köszöntők széles táborához és további felelősségteljes munkájához tartós egészséget és sok sikert kívánunk kormányunk kitüntetett elnökének.

A Béke Világtanács az idei esztendő megemlékezései közé sorolta a Dickens évfordulót is. Lapunk múlt számában már megemlékeztünk a nagy angol író irodalmi munkásságáról.

Dickens, amint ezt R. V. Holt, egykori oxfordi professzorom nagy munkájában megállapította, életének egyik szakaszában unitárius volt. (R. V. Holt: The Unitarian Contribution to Social Progress in England, London, 1938, 26. 1.) Dickens amerikai útja során ismerte meg az amerikai unitáriusok akkori szellemi vezetőit. Köztük volt Channing, a prédikátor, Emerson, a filozófus és Longfellow, az ismert költő. Longfellow és Dickens barátsága egy életre megkötődött ez alkalommal.

Amerikai útjáról hazatérve Dickens éppen Channing halála évében, 1842-ben lép be a londoni, Little Portland utcai unitárius gyülekezet tagjai közé. Rendszeres hallgatója a gyülekezet városzerte ismert papjának, Edward Tagart-nak. Dickens Tagart gyülekezetével való kapcsolata idején írta és adta ki regényei közül a két legjellegzetesebbet: a *Karácsonyi ének-et* (Christmas Carol) és a *Nehéz idők-et* (Hard Times). A Dickens és Tagart család között melegbarátság szálai szövődtek. Amikor Dickensék a svájci Genfben laktak hosszabb ideig, meghívásukra Tagarték náluk töltötték nyári szabadságukat. Dickensnek a londoni Little Portland utcai unitárius gyülekezettel való kapcsolata és így unitárius egyházi tagsága is annak következtében szűnt meg, hogy elköltözött ennek a gyülekezetnek a környékéről. Barátsága azonban Tagart unitárius lelkéssel továbbra is fenn maradt. Utoljára Tagartnak erdélyi utazása előtt találkoztak.

Tagart lelkész, az angol unitáriusok központjának felkérésére 1858-ban elindult az erdélyi unitáriusok meglátogatására. Útja során sok érdekes tapasztalatot szerzett. Az angol és a magyar unitáriusok közt létrejött egyházi kapcsolatok egyik alapvető munkása éppen Tagart volt. Ő javasolta, hogy az angol unitáriusok teológiai fakultásai alapítsanak ösztöndíjat a magyar unitárius lelkészek továbbképzésére. Az első ösztöndíjas magyar lelkész, Simén Domokos, 1860 őszén kezdte meg angliai továbbtanulását. Tagart azonban nem érte meg útja gyümölcsének beérését. Kolozsvárról hazatérőben, a belgiumi Brüsszelben, váratlanul elhunyt. Utjára elkísérte volt Luci nevű leánya is, aki hosszú élete folyamán még többször ellátogatott a magyar unitáriusokhoz.

Az angol unitárius történeti társulat Transaction címen kiadott 1944. évi évkönyvében J. M. Conell. Dickens' Unitarian Minister című tanulmánya értékeli Tagart munkáját és írta meg Dickenssel való kapcsolatát.

Dickens a maga írói eszközeivel támogatta a korabeli elmaradt társadalmi viszonyokat bíráló és azokon javítani akaró személyiségek törekvéseit. Így élesen állást foglalt London keleti negyedének rossz lakásviszonyai ellen. S. Smith ilyen irányú mozgalmát támogatva írta: „Mélyen megrázott a nekem megküldött kék könyvének adatanyaga. Arra gondolok, hogy pamflettel kellene írnom „Felhívás az angol néphez, a szegény ember gyermeke nevében” címen”. Támogatta a szintén unitárius Fielden János parlamenti képviselőnek a gyári munkát szabályozni célzó javaslatát is.

Dickens azok közül való, aki a jelenben is a jövőnek dolgozott.

Ferencz József

PÜNKÖSD UTÁN

Az unitárius ember vallás-erkölcsi életének zsinórmértékét az a négy nagy ünnep hordozza, melyet karácsony, húsvét, pünkösd és az őszi hálaadás ünnepe néven tartunk szamon. (Nagypéntek szervesen hozzátartozik húsvéhoz, áldozócsütörtök pedig pünkösdhöz.) Ilyenformán minden évszaknak megvan a maga ünnepe: karácsony télen, húsvét tavasszal, pünkösd nyáron, a hálaadás ünnepe pedig ősszel köszönt be életünkbe, mintegy megteremtve ezáltal az ünnepek egyensúlyát az év körforgásában. E négy nagy ünnepen úrvacsorával is élünk, hangsúlyozva ezzel is kiemelkedő jelentőségüket. Mindenik ünnep utal valami olyanra, ami az emberré épülésünkhöz szükséges erők gazdag tárházát jelenti együttvéve, a fejlődés vonalában. Ebből a szempontból különleges jelentősége van pünkösd ünnepének; erre szeretnék most rámutatni.

Pünkösd a szentlélek kitöltésének ünnepe. Az első pünkösd alkalmával, Jeruzsálemben, a tanítványok részesültek elsőnek a szentlélek áldásában s váltak képessé ezáltal az első keresztény gyülekezet létrehozására. Elgondolkozhatunk azon, hogy az első keresztény gyülekezet nem korábban és nem később jött létre, mint a szentlélek kitöltésének a napján. Határozottan rámutat ez arra, hogy a keresztény gyülekezet létrejövételének volt egy objektív feltétele s ez az objektív feltétel teljesedett be az első pünkösd alkalmával, a szentlélek ajándékának vétele által. Nagyon lényeges ebben az egész folyamatban az, hogy azok, akik vették a szentlélek ajándékát, a maguk egyéni mivoltukban meggazdagodtak és megerősödtek lelki-szellemi vonatkozásban, azonban ezt az egyéni mivoltukban bekövetkezett megerősödést nem egyéni érdekeik előmozdítására használták fel, hanem egy testvéri közösség megteremtésére. S lévén az igazság az, hogy a közösségnek a belső levegője, atmoszférája, tartalma teremti meg azt a szociális rendet, melyben mindenki emberi módon élhet és munkálkodhatik, s amelyben az egyik ember nem farkasa, hanem testvére a másiknak, egészen természetes, hogy a szentlélek erejével felruházott apostolók és mások, olyan közösséget teremtettek, amelyen volt az a bizonyos háromezerek gyülekezete az első pünkösd alkalmával, vagyis testvéri.

Pünkösdnek ez a jelentősége időtlen, tehát ma is aktuális. És nem korlátozódik arra az egy-két napra, míg az ünnep tart, hanem élesen rámutat arra, aminek pünkösd után kell megtörténnie. Minékünk is szükségünk van Isten szentlelkének erejére. A szentlélek ereje azonban csak olyan mértékben tölt el minket, amilyen mértékben kigyomláljuk lelkünkben, emberi bensőnkben azokat a gyomokat, amelyeket gyarlóságoknak, tévelygéseknek, vétkeknek, bűnöknek szoktunk nevezni. Tehát a magunk erőfeszítésétől, igyekezetétől, buzgóságától, tennivalóink felismerésétől függ ennek az isteni adománynak, a szentlélek erejének a megszerzése. Nem kapjuk meg csak úgy magától, érdemtelenül. Munkálkodnunk kell érte, mégpedig nagyon határozottan és céltudatosan s abban a meggyőződésben, hogy a hív munkálkodásnak megvan a maga gyümölcse. Ha azonban munkálkodásunk közben arra gondolunk elsősorban, hogy mi hasznát látjuk annak, vagyis, hogy viszonzásul valakitől, vagy valamitől milyen előnyök birtokába jutunk, akkor máris elillan az áldás. Természetesen a jelen esetben a munkálkodás alatt a magunk benső emberségén végzett munkálkodásra kell gondolnunk, melynek célja hibáink kijavítása, ferdeségeink, rossz szokásaink leküzdése, azok-

nak a hátráltató erőinek a kiküszöbölése, melyek szárnyát szegik legszebb terveink, elképzeléseink, jószándékainknak. S amilyen mértékben sikeres ez a munkánk, olyan mértékben kapjuk az isteni áldást, a szentlélek erejét, ezt a drága isteni ajándékot. S ha valóban megkapjuk, akkor van elegendő testi és lelki erőnk, hogy dolgozzunk a mindennapi kenyérért, a ruházatért, a hajlékért és mindazért, amire szükségünk van ebben a mi mindennapi életünkben, és pedig úgy tudunk munkálkodni önmagunkért és önmagunknak, hogy közben nem ártunk a szomszédunknak, munkatársunknak, embertestvéreinknek. Nem, mert én is, a szomszédom is látja a közös célt, amiért mindnek munkálkodnia kell. A szentlélek tehát *egységesítő szellem*, mely a sok külön akaratot, egyéni szándékot egybefogja, magasabb szintre emeli, megláttat olyan célokat, melyekért munkálkodni öröm, boldogság és megtiszteltetés, s ezenközben létrejön az a közösség, melynek tagjait a testvériség szárai fűzik egymáshoz.

A Biblia szerint a szentlélek „kettős tüzesnyelv” formájában szállott a tanítványokra. Vagyis „kettős” missziót végez: megépíti az egyes embert, de úgy, hogy az közösséget tud teremteni. És „tüzes” jellege van a szentléleknek, tehát képes arra, hogy a lélekben létrehozza a katharizist, a megtisztulást, elégetve minden lelki gyomot. „Nyelv” is a szentlélek, mert segít, hogy hirdessük az igazságot, a beszéden, a nyelven keresztül. A szentlélek ereje által értjük meg igazában karácsony jelentőségét s tudunk munkálkodni azon, hogy bennünk is megszülessék az evangéliumi szellem; s érthetjük meg nagypéntek és húsvét mondanivalóját, mely szerint az áldozatok, egy gazdag élet eredményeként, biztosítják a lélek örökkévaló, el nem pusztítható értékeit, olyanokat, amelyek a sírból is kikelnek és új eget kérnek.

Nyilvánvalóan megállapíthatjuk, hogy egyikünk sincs még kész; nem vagyunk tökéletesek, sok a tennivalónk. Pünkösd ráeszmélt erre a tényre s ugyanakkor „szállítja” a megépülésünkhöz szükséges elemeket. Hogy azonban a miénk legyen egyik-másik eleme a pünkösd léleknek, minékünk kell keményen megküzdenünk érte — önmagunkkal. Ha sikeresen küzdünk meg önmagunkkal, „jutalomképpen” megkapjuk Isten szentlelkének erejét, sőt — az Evangélium szerint — még ráadást is kapunk. Pünkösd tehát *előre mutat*; arra, amivé válnia kell a jövőben az embernek. Karácsony arra mutat rá, ami történt a múltban: megszületett Jézus. Nagypéntek és húsvét is egy múltbeli esemény idéz fel; Jézus Krisztus halálát és új életre kelését. Pünkösd arra mutat rá amivé az embernek válnia kell a jövőben. S ennek a jelenben megvan az elmulaszthatatlan követelménye. Nagyon fontosak tehát a pünkösd utáni idők, mert ekkor válik el, hogy mit teszünk, mennyit építünk önmagunkon úgy, hogy ez együtt az egész emberiség javát szolgálja. Hiszen, ha én önmagam magyar emberségét nem fejlesztem a lehető legmagasabb fokra, nem tudok semmit adni az összemberiségnek.

De megépítheti-e az ember önmagát, ha egy pusztító háború az emberiség százmillióit, vagy éppen az egész földet megsemmisíti? A szentléleknek egységesítő szelleme a béke erejét, a béke akarását fokozza fel bennünk. S erre igen-igen nagy szükségünk van manapság. Élünk velem, kedves Atyámfiaim!

Bencze Márton

Külföldi egyházi hírek

Az ismert angliai Hibbert előadások tartására az 1963. évre dr. J. L. Adams, az amerikai Harvard egyetem teológiai fakultásának unitárius professzora nyert meghívást, aki aktuális teológiai kérdé-

sekről négy angliai egyetemen fog előadást tartani.

A chicagói egyetemhez tartozó Meadville unitárius teológiai fakultás az 1963. évben félévre vendég előadónak meghívta H. L. Short oxfordi professzort, az ottani unitárius Manchester College, teológiai fakultás, egyháztörténészét.

Kelemen Lajost, a romániai unitárius egyház főgondnokát, a kiváló történet-

tudóst, a Magyar Tudományos Akadémia kültagjává választotta. Az erről szóló okiratot a kolozsvári ortopéd kórházban — ahol a neves tudós hónapok óta gyógykezelés alatt áll — romániai külképviseletünk megbízottja nyújtotta át a kitüntetésnek népes küldöttség élén. Mi is őszinte szeretettel gratulálunk és mielőbbi gyógyulást kívánunk.

HÍREK

Pünkösdi ünnepén templomainkban is-tentiszteletet tartottunk és úrvacsorát osztottunk.

A Hazafiás Népfront rendezésében papi békegyűlésen vettek részt lelképásztoraink április 12-én és május 30-án. Előb-bin Vég László miniszterhelyettes „A szocialista országok gazdasági együttműködése”, az utóbbin Lukács Tibor újságíró, az Ország Világ munkatársa „A leszerelés és atomelvités kérdései” címen tartott tartalmas előadást. Mindkettő haszonnal szolgálta lelképásztoraink tájékoztatását.

Konfirmációi ünnepségek:

A Duna-Tiszaközi Szórványegyházköz-ség ifjai május 27-én, a Hógyes Endre utcai templomunkban tették bizonyoságot hitükről és járultak első ízben az úrasztalához. Az előkészítési és a ki-kérdézészt Bencze Márton lelkész vé-gezte. Az ifjakat Ferencz József fő-gondnok, közvetlen szavak kíséretében, fogadta be a gyülekezet tagjai közé. Úrvacsorai kenyér és bort Bencze Márton lelkész és neje adományoztak; Bencze Mártonné elhalt édesapja, Ben-cze Márton pedig elhalt édesanyja em-lékére, valamint a feletti örömeiben, hogy legnagyobb gyermekük, Vilma, most konfirmált.

A budapesti egyházközösségben június 3-án tartották a konfirmációt a Nagy Ignác utcai templomunkban. Györfi István lelkész imája és a gyülekezet éneke után a konfirmáandus ifjak ad-tak számot unitárius hitelveikben való jártasságukról, alapos készültségükről, majd az úrvacsora kiosztására került sor, melyben a szülők és keresztszü-lők is nagy számban részesültek. R. Filep Imre lelkész, egyházközi főjegyző fogadta az ifjakat az egyházközösség tag-jai közé. Ezután H. F. van Gennep üdvözölte az ifjakat, akikre Pethő Ist-ván püspöki helynök adta főpásztori áldását. A felemelő ünnepség a Him-nusz hangjaival zárult.

R. Filep Imre ek. főjegyző, buda-pesti lelkész sajnálatos baleset érte. Sirkőavatásról hazafelé igyekezve, mo-torkerékpárja az eszterői nedves út-teszten elcsúszott, s ő lábán zúzódást szenvedett. Tíz napi kórházi ápolás után otthonába tért s már javulás útján van. Mielőbbi teljes gyógyulást kívánunk lel-kész testvérünknek.

Mrs. B. van Gennep, az unitárius vi-lágszövetség hágai irodájának igazga-tója, aki már többször megfordult kö-rünkben, férjével együtt Budapesten tar-tózkodik. Szeretettel köszöntjük a köz-kedvelt házaspárt.

Gyülekezeti evangélicációt tartott a bu-dapesti egyházközösség a Nagy Ignác utcai gyülekezeti teremben május 5-én. Az evangélicációs szolgálatot R. Filep Imre lelkész végezte, majd művészi mű-sor következett.

Hógyes Endre utcai gyülekezeti ter-münkben május 20-án volt evangéli-záció, melyet Bajor János kocsordi lel-kész végzett. A betegsége miatt meg-jelenésében akadályozott S. Nagy László-nak, az ismert nevű írónak rendkívül érdekes tanulmányát olvasta fel dr. Nyiredy Géza ek. titkár, néhai Péterfi Dénesről, egykori nagynevű kolozsvári unitárius prédikátorunkról, a teológiai irodalom kiváló művelőjéről. A meg-emlékezés egyik részét lapunk más he-lyén közöljük.

Anyák napját tartott, gyülekezeti ösz-szeüvétel keretében a pestiőrinczi egy-házközösségünk május első vasárnapján. Huszti János helybéli lelképásztor evan-gélicációs szolgálatát után a gyermekek versekben köszöntötték az édesanyákat.

Esperesi vizsgálatot tartott polgárdi egyházközösségünkben, május 6-án. Pethő István esperes-püspöki helynök és Fe-rencz József főgondnok.

Kocsordon május 27-én végezte, Pethő István esperes-püspöki helynök atyánk-fia, az esperesi vizsgálosztek munkáját.

Budapesti egyházközösségünkben május 13-án volt vizsgálat, melyen egyházi fő-hatóságunk részéről Pethő István espe-res-püspöki helynök, Ferencz József ek. főgondnok és dr. Nyiredy Géza ek. tit-kár vettek részt. Az egyházközösségi

közgyűlést megelőző isentiszteleten a szolgálatot Pethő István p. h. végezte, majd megnyitotta a közgyűlést, üdvöz-ölve a megjelenteket. Az egyházköz-ség részéről R. Filep Imre lelkész kö-szöntötte a Vizsgálósztet, majd espe-res-püspöki helynök tette fel a gyüle-kezethez a vizsgálat alkalmával szoká-sos kérdéseket. A Vizsgálószték mun-káját dr. Mátéffy Géza gondnok kö-szönte meg. A közgyűlés színe előtt tettek esküt az újonnan választott ke-bltanáciosok.

Nyugdíjalap 221.374 — VIII. számú csekkszámlájára az alábbi adományok érkeztek: dr. Salacz Aladárné 10, Kmetty Jánosné 5, Buksa Attila 10, Szimonidesz Gyuláné 10, dr. Kiss Eva 30, id. Ilyés Károly 8, Szabó Sándorné özv. Deák Miklósné, dr. Pálffy Zoltán, özv. Szathmáry Miklósné, özv. Szalay Lajosné, S. Nagy László, Lux Ernő 10—10, P. A. 50, Major Péter 20, dr. Volth Józsefné 50, Zsigmond Lőrinc 60, dr. Pázzint Mihályné 8 forint.

Hógyes Endre utcai orgona céljaira: Borbély Pál 60, dr. Kiss Eva 20, S. Nagy László 10, P. A. 50, Deák La-jos 30.

Közalpra: dr. Gálffy Zoltán 200 fo-rint.

Unitárius Életre P. A. 100. id. P. Buzogány Lajos 50 forintot adományo-zott.

Kutasi Eszter testvérünk a gyüleke-zeti összejövetelek céljaira 12 vizespo-harat ajándékozott.

Kiss M. Ödön a körli tanácsj iroda részére egy szép íróasztali lámpát jut-tatott ajándéknak.

Medgyesi Istvánné, kecskeméti hi-vünk, az ottani úrvacsoraosztások alkalmával használható úrasztali terítőt és 2 kehelytörülk szálvétát adományozott.

Özv. Nagy Dénesné testvérünk, Rá-koshegyen, egy szép kivitelű talpas kenyér tálcát adományozott.

A jószívű adakozót szereti az Isten!

Lelkész afiai május 22—24-én Magyar-kúton foglalkoztak a jövő esztendő-ben esedékes Kriza évforduló kapcsán megoldásra váró tennivalókkal (Kriza János Vadrózsái, — Népdalgyűjtémé-nyel — 1863-ban jelentek meg nyomta-tásban). Erre nézve tervezetet dolgoztak ki.

Foglalkozott ezenkívül az értekezlet az unitárius lelkészek békeszolgálatá-nak kérdésével. „Nem elég magunkban eldönteni a szocializmus építő jellegé-nek és humánus voltának bizonyossá-gát, hanem azt imádságunkban, szó-szóki szolgálatainkban, másokat meg-győző napi beszélgetéseinkben központi feladatává kell tenni” —, állapította meg a lelkész értekezlet.

Rádiós felőrtát közvetít a Petőfi-rádió július 29-én de. 7.30—8-ig. Kelemen Miklós hőmezővásárhelyi lelkész szol-gálatával.

Unitárius orvosi családkról tartott rendkívül figyelemre méltó előadást dr. Zsakó István ny. igazgató főorvos, a jeles pszichiáter, a Magyar Orvostör-téneti Könyvtár előadássorozatának ke-retében. Levéltári iratok és Simén Do-mokos feljegyzései (miket Benczédi Pál bocsátott rendelkezésére másolatban), és Szinnyei József közlését alapján vázol-ta az unitárius Barra és Gyergyai-csa-ládok orvostagjainak életrajzát.

Barra Ferenc 1735-ben született. Bécs-ben végezte tanulmányait, 1766-ban tele-pedett le Kolozsváron. A jeles orvos az unitárius egyház „kurátora” volt, Agh Klárát vette feleségül. 1782-ben halt el Udvarhelyen. Síremlékén a latin magyar feliratot Simén Domokos fel-jegyzésében találhatjuk meg. Barra Fe-renc fia István (1770—1824) városi fő-orvos lett. Erdeme, hogy a védhimlö-oltás meg a halottkémlelés szervezésé-vel korszerűbbé tette az erdélyi egé-sz-ségügyi szolgálatot. A harmadik orvos családtag Barra Imre, (előbbinek. B. Istvánnak fia és B. Ferencnek unokája. (1799—1854). Ő igen nagy tisztelgetek és szeretetnek örvendett. A kolerajárvány-kor kifejtett tevékenységét a legfel-sőbb helyről is elismerték. Díszes sí-remléke Bölöni Farkas Sándoré mellett van. Barra István levelezését Auguszti-nóvíts Pál udvari consiliárusal. Kele-men Lajos szívességéből másolatban már évekkal ezelőtt olvasta az előada-

Gyergyai család első orvostagja Árpád (1845—1881) korán elhalt. Neves tudós-nak ismerik el Angol, német és fran-cia világhírű orvosok mellett folytatta tanulmányait. A vértörlesztésnek leg-kiválóbb bűvárjai és szakorvosai közé sorolták hazánkban. Fia Gyergyai Árpád 1831-ben született. Kiváló, külföldön is elismert fül és gégeorvosaink között emlegetik, ki tovább fejlesztette szak-máját. Leányai és fiai szintén igen je-les orvosok.

A szépszámu hallgatóság között mint-egy harminc unitárius jelent meg a Török utca 12. sz. alatti gyönyörű ter-mekkel és lépcsőházzal rendelkező épü-letben. Az előadáshoz Gyulaf Zoltán akadémikus értékes reflexiókat fűzött.

Előadó felemlítette, hogy az öt nem-zedeken át egymásután következő refor-mátus Pataki család utolsó orvostag-jának felesége unitárius volt, Nagy La-jos tanár leánya.

HALOTTAINK

Bokor Károlyné sz. Szabó Vilma, var-gyási születésű hittestvérünk 64 éves korában meghalt. A rákoskeresztúri te-metőben helyezték örök nyugalomra Pethő István püspöki helynök szolgá-latával.

Diószeghy Zsigmondné, Schilling Ilona 88 éves korában elhunyt. Az elhunyt-ban Vajna Lajosné volt kolozsvári Nő-szövetségünk egyik vezetője édesanyját gyászolja. A farkasréti temetőben szé-leskörű részvétellel helyezték örök nyu-galomra. A temetési szertartást R. Fi-lep Imre budapesti lelkész végezte.

Faragó József kovácmester, 50 éves korában Dunapatajon meghalt. Faragó Katalin dunapataji gyülekezetünk buzgó pénztárnoka édesapját gyászolja az el-hunytban. Dunapataji temetőnkben he-lyezték örök nyugalomra Bencze Már-ton lelkész szolgálatával.

Lipták Ferenc 76 éves korában Új-pesten elhunyt. A temetési szertartást Bencze Márton lelkész végezte.

Özv. Pohl Mihályné szül. Pap Anna pesterzsébeti presbiter meghalt. A pest-erzsébeti gyülekezet egyik legáldozat-készebb tagját veszítette el benne. Az egyházközösség úrasztala részére készített terítő és sok egyéb más adomány örzi az aranykönyvben áldásos emlékét. A széleskörű részvétellel lefolyt teme-tési szertartást Huszti János pestlő-rinci lelkész végezte.

Szöke Mózes ny. postamester afia Túrján 83 éves korában elhunyt. A szórvány unitáriusok elszigeteltségében is áldozatkész lélekkel vett részt egyhá-zunk terhelnek hordozásában. Mindig ott volt, ahol szükség jelentkezett. A temetési szertartást Szász János dunántúli lelképásztor végezte.

Csucsai János afia Budapesten elhunyt. A temetési szertartást Pethő István pü-spöki helynök végezte. Csucsai László tes-tvérünk a budapesti egyházközösség tb. presbitere bátyját gyászolja az elhunyt-ban.

LÖRINCZY DÉNES tordai (Románia) unitárius lelkész életének 63 évében, há-zasságának 25. évében meghalt. — A romániai unitárius lelkész kar egyik legodaadóbb tagját veszítette el benne. Ötgyegy, három fia és testvérei. — kö-zöttük dr. Lőrinczy Géza kolozsvári teológiai tanár — gyászolták. Temetése május 8-án volt a tordai unitárius temp-lomból, az ótordai családi sírboltba, a gyülekezet tagjainak, az elhunyt pap-társainak széleskörű részvétele mellett, dr. Kiss Elek püspök, dr. Kovács Lajos egyházi főjegyző és Sebe Ferenc kolozs-vári espereslelkész szolgálatával.

„Örök irrealitással könnyördülök raj-tad: ezt mondja megváltó Urad” (Ezs. 54:8 b).

UNITARIUS ÉLET

Laptulajdonos a Magyarországi Unitárius Egyházkör.

Felelős szerkesztő és kiadó: Pethő István. Evi előfizetési díj 12 forint.

Budapest, IX., Hógyes Endre utca 3. Távb.: 137—186. Csekksz.: 50 561.

udapest

dr. Kaplay Imréné
Budapest
XII. Torbágyi u. 2/c